

International Journal of Social Sciences

ISSN:2587-2591

DOI Number:<http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.20.26>

Volume 8/4

2024 p. 467-479

FRANSIZCANIN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE YAZMA BECERİSİ DERSİNDE V.PROPP METODUNA GÖRE MASAL ANALİZİ VE YAZIMI ÖĞRETİMİ: LA FONTAINE'İN TALİHİ ARAMAYA GİDENLE EVİNDE BEKLEYEN MASAL ÖRNEĞİ¹

FABLE ANALYSIS AND FABLE WRITING TEACHING ACCORDING TO V.PROPP METHOD IN WRITING SKILL LESSON IN TEACHING FRENCH AS A FOREIGN LANGUAGE: THE EXAMPLE OF LA FONTAINE'S FAIRY TALE *THE MAN WHO RAN AFTER FORTUNE AND THE MAN WHO WAITED FOR HER IN HIS BED*

Semra TAYDAŞ OSMAN*

ÖZ

Masalın yabancı dil öğrenimindeki yeri, önemi ve yazma becerisine katkısı bağlamında bu çalışmada Fransız şair La Fontaine'in masallarından *Talihi Aramaya Gidenle Evinde Bekleyen* masalı V. Propp'un "Masalın Biçimbilimi" metodu çerçevesinde incelenecektir. Sonra uygulamalı olarak Propp'un saptadığı otuz bir işleve göre analiz edilen bu masal örneğinden yola çıkarak öğrencilerden bu metot dâhilinde masal yazmaları istenir. Bu bağlamda masalın yabancı dil öğreniminde yazma becerisine katkısı ele alınmış olur. Sonuç olarak Propp'un masalın biçimiyle ilgili sunduğu saptamalara söz konusu masalda da rastlamak mümkün olmuştur. Çalışmada incelenen masal örneği de bu anlamda Propp'un metoduyla benzerlik göstermektedir. Masalda işlevlerin tümü bir bütün halinde bulunmasa da işlev sayısı kaç olursa olsun işlevin sırasının değişmediği görülmektedir. Her işlevin kendinden önceki işleyle estetiksel ve mantıksal bağı vardır. Ayrıca çalışmanın amacı olan masalın yazma becerisine katkısını ortaya koymak adına, derinlemesine yapılan bu yapılandırıcı ve yönlendirici analizden sonra öğrencilerin Propp masal şemasına göre bir masal yazmaları bu çalışmaya özgünlük katmaktadır. Yabancı dili etkin ve doğru bir biçimde öğrenme imkânı sunan yazma sürecinde güdülenmiş ve hazırbulunuşluğu yüksek olan özerk öğrenci başarılı bir yaratıcı yazma eylemi gerçekleştirir. Bu yazma süreci dil becerilerinin gelişimine katkı sağladığı gibi kültürel aktarımın gerçekleşmesine de olanak sağlar.

Anahtar Kelimeler: *Masal, V. Propp, La Fontaine, Talih, Fransızca, Yazma Becerileri, Yabancı Dil.*

¹ Bu çalışma 28-30 Nisan 2023 tarihinde ASES 4th International Scientific Research Congress, Giresun'da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

* Dr. Öğretim Görevlisi, RWTH Aachen Üniversitesi, Yabancı Dil Merkezi Modern Diller Bölümü, E-mail: semratyds@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-5419-8249, Almanya.

ABSTRACT

In this study, the importance and contribution to writing skill of the fairy tale in foreign language learning, the tale of the French poet La Fontaine, The Man Who ran after Fortune and The Man who waited for Her in His Bed will be examined within the framework of V. Propp's "Morphology of the Tale" method. Then, the students are asked to write fairy tales using this method, based on this fairy tale example that is analyzed according to the thirty-one functions identified by Propp. In this context, the contribution of fairy tales to writing skills in foreign language learning is discussed. Consequently, it has been possible to encounter Propp's determinations related to the form of the tale in this tale as well. The fairy tale example examined in the study is similar to Propp's method in this sense. Although not all functions are present in the tale as a whole, it is seen that the order of the function does not change no matter how many functions are. Each function has an aesthetic and logical connection with the previous function. Then, the students are asked to write a fairy tale according to the Propp fairy tale schema. Especially in this respect, the study is considered to be original. In the writing process, which provides the opportunity to learn the foreign language effectively and correctly, the autonomous student motivated and having high readiness can perform a successful creative writing action. This writing process contributes to the development of language skills as well as cultural learning.

Keywords: *Fairy Tale, V. Propp, La Fontaine, Fortune, French, Writing Skills, Foreign Language.*

Giriş

Masal, anonim halk edebiyatının ürünüdür. Gerçek dışı öğeler içermesiyle diğer yazın türlerinden ayrılır. Olağanüstü kahramanları, gerçekten uzak konuları, belirsiz yer ve zaman kavramlarıyla, ait olduğu toplumun örf ve adetlerini mensur, nazım veya nesir yapıyla anlatır. Dini ve milli motiflere yer vermeden öğretici niteliğiyle ön plana çıkan masal, genel olarak çocuk edebiyatında yerini alsada yetişkinlere de hitap etmektedir.

Her kesim üzerinde etkili olan masal kendine ait gizemli yapısıyla hayal gücünün sınırlarını zorlar. Burada hayvanlar konuşur; insanların sahip olduğu birtakım özelliklere, bilindik ya da hayal edilemez güçlere sahiptirler. Kendi içinde bir mantığı olan masaların gizemli bir yapısı vardır. Anlatımı yoğun ama kısa olan masalın sonunda nasihat niteliğinde bir ders çıkartılır.

Masalın birçok tanımı yapılmıştır. TDK'ya göre "Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, olağanüstü kişilerin başından geçen olağandışı olaylara yer veren bir edebiyat türüdür". (TDK Sözlük, 1977: 395).

Masalı, Dilidüzgün "düşününün zenginliği kadar içinde barındırdığı öğretiler, konular açısından her çağa uyarlanabilen özelliğiyle güncelliğini hep devam ettirebilen, hem çocuklara hem de yetişkinlere hitap edebilen yazınsal bir tür" (2003:

31) olarak tanımlar. Sakaoğlu'na göre “kahramanların bazıları hayvanlar ve doğaüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsülü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür” (1973:5). Ayrıca, Kantarcıoğlu vd. (2003) “olağanüstü veya hayali kişilere, olaylara, serüvenlere yer veren ve ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa anlatılarak geçen; yani bir kültür taşıyıcısı durumunda olan öykü ve öykücükleri” masal olarak tanımlar.

Yabancı dil öğreniminde edebiyat genellikle ihmal edilen bir alandır. Oysaki edebiyat ürünleri dilin en önemli kaynağıdır. Yabancı dil öğretiminde yazınsal metinler (hikâye, masal, tiyatro, fabl, şiir, kısa öykü, anı, deneme, mizah, karikatür, fıkra vb.) öğrencilerin yeni, duyuşsal, yaratıcı ve estetik tecrübeler edinmesine imkan verir. Diğer yandan bu metinler, o dilin kültürü hakkında da bilgi verdiğinden, öğrencinin aynı zamanda toplumsallaşmasına da katkı sağlar. Polat “dil öğretiminde çok kültürlü, eleştirel değerlendirebilen insanların yetiştirilmesi amaçlandığında, yazınsal metinlerin en önemli aracıdır” (1993: 89). Kuramsal olarak dil öğretiminde edebiyatın kullanılması oldukça yararlıdır, çünkü dört fayda sunar: özgün materyal, kültürel zenginleşme, dil gelişimi ve kişisel gelişim (Collie & Slater, 1991). O halde, edebi metinler bilgilendirici metinlerden daha faydalı olarak değerlendirilebilir.

Edebiyat, yeni dili işlemek için az rastlanır bağlamlar sağladıkları için edinim sürecini teşvik eden materyallerdir. Edebi metinler, öğrencileri yeni temalara ve beklenmedik bir dile maruz bırakır. Bu anlamda, “edebi bir metin, doğrudan yanıt verebileceğimiz gerçek metin, bağlam içindeki gerçek dildir” (Brumfit ve Carter, 1986, s. 15). Bu nitelik, edebiyatı birçok bağlam ve kültürde dil öğretimi için uygun hatta değerli kılmaktadır. Ek olarak, edebi metinler ana dilini konuşanlara yönelik bir dil içerdiğinden, edebiyat, dil öğrenenlerin farklı biçimlere ve geleneklere aşina olmaları için bir model görevi görür (Collie ve Slater, 1991, s. 4; Ur, 1996, s. 201).

Edebi türlerden masalın dil öğretiminde materyal olarak kullanılacağı bu çalışmada, Vladimir Yakovlieviç Propp'un “Masalın Biçimbilimi” kuramı, işlevleri hakkında bilgi sahibi olunduktan sonra La Fontaine'in masallarından *Talihi Aramaya Gidenle Evinde Bekleyen* masalı söz konusu kurama göre analiz edilecektir. Ardından öğrencilerden bu işlevler dahilinde yeni bir masal yazmaları istenerek yazma becerisinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu bağlamda, Propp'un işlevlerine göre incelenen masallardan daha sonra benzer şekilde masal yazma eylemine, yapılan alanyazın taramasında daha önce rastlanmamıştır. Ayrıca *Talihi Aramaya Gidenle Evinde Bekleyen* masalı da ilk kez araştırmacı tarafından Propp'un kuramına göre analiz edilmiştir. Bu açılarından çalışmanın özgün olduğu ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Masalın Yabancı Dil Öğretiminde Kullanımı ve Yazma Becerisine Katkısı

TOBİDER

International Journal of Social Sciences

Volume 8/4 2024 p. 467-479

Yazınsal alt türlerden olan masal yabancı dil öğretimde sıkça kullanılır. Masallar genellikle küçük çocukların eğitiminde kullanılırsa da büyük öğrenciler için de faydalı olur. Her seviye için tercih edilebilen masalların eğitimde kullanımının başarılı olmasının nedeni, çocuğun zihinsel yaşına ve psikolojik evresine uyum sağlamasıdır (Bettelheim, 1998: 12). Masallar çok yönlü ve ilginçtir: anlamları her okuyucu için farklı olabilir ve durumdan duruma da değişebilir.

Dil öğreniminde masal kelime dağarcığının gelişmesine ve dilbilgisi yapılarının öğrenilmesine- kullanılmasına büyük katkı sağlar. Diğer dil becerilerinin gelişimine olumlu etki eder. Masallar dil öğrenimini eğlenceli kılan, öğrencinin yüksek motivasyonlu olmasını sağlayan öğretim araçlarıdır. Ayrıca masallar, hayal dünyası ile çocuğun yaşamı arasında bir köprü görevi gördüğü için çok eğitici ve öğretici olabilir (Ylönen 2000: 63). Masalın kültür taşıyıcısı olma özelliği aynı zamanda öğrenciye dünyayı bir başkasının gözünden görme olanağı sağlar. Bu bağlamda, öğrenciler kültürel anlayışlarını derinleştirebilirler. Ayrıca masal kullanımı kişisel gelişime büyük katkı sağlar.

Yabancı dil sınıflarında, öğrenciyi merkeze alarak onun ilgi ve ihtiyacına göre seçilmiş bir masal, diğer dil becerilerinin yanı sıra tartışma, diyalog – masal yazma ve canlandırma gibi öğrenme etkinliklerinde de kullanılarak öğrenmeyi pekiştiren bir araç olur. Masalın yabancı dil öğreniminde kullanılmasının dil becerilerini geliştirdiği şüphe götürmez. Okuma, yazma, konuşma, dinleme ve özellikle de yazma yetilerinin gelişimine büyük katkı sağlar. Bu çalışmada (yaratıcı) yazma becerisine olan katkısı ele alınacaktır.

Masal, hem model hem de konu bağlamında yazma becerisi için kuvvetli ve motivasyon verici etkili bir kaynak olabilir. Bir model olarak kısa öykü, öğrencilerin yazdıkları orijinal çalışmaya çok benzediğinde veya içeriğini, temasını, düzenini ve/veya tarzını açıkça taklit ettiğinde ortaya çıkar. Bununla birlikte, edebiyatın konu olarak hizmet etmesi, öğrencinin yazdığı yorumlama veya analiz gibi orijinal düşünmeyi sergilediğinde veya okumadan ortaya çıktığında ya da okuma tarafından yaratıcı bir şekilde teşvik edildiğinde gerçekleşir. Bu bağlamda, Oster (1989: 85) edebiyatın öğrencilerin daha yaratıcı yazmalarına yardımcı olduğunu onaylar.

Öğretmenler, öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmek ve onlara yardımcı olmak için çeşitli yazma etkinlikleri oluşturabilir. Öğrencinin seviyesine göre basit bir diyalog ya da daha karmaşık yazma etkinlikleri yazmalarını isteyebilirler. Örnek vermek gerekirse; öğrenciye verilen bir masal örneğinin herhangi iki paragrafının başka sözcüklerle yeniden yazılması istenebilir. Bir kitap özeti yazabilirler veya bir masalı ana karakteri, ortamı, çatışması, gelişme ve çözüm bölümleri dâhil olmak üzere birkaç cümle ile özetleyebilirler. Ayrıca hikâyenin konusu hakkında bir cümle yazabilirler. Masalın ana karakterinin deneyiminden ne tecrübe ettiklerini, ne öğrendiklerini bir paragraf olarak yazabilirler. Verilen masalda sevdikleri veya

sevmedikleri şeyler hakkında bir kompozisyon yazmaları talep edilebilir, masal hakkındaki eleştirilerini yazabilirler.

Ayrıca bir başka yazma etkinliği olarak ve çalışmamızın da asıl amacı La Fontaine'in *Talihi Aramaya Gidenle Evinde Bekleyen* masalını V. Propp metodu çerçevesinde incelendikten sonra öğrencilerden de bu biçimbilim metoduna göre özgün bir masal yazmalarını istemektir. Böylece yazma sürecinin ilk aşaması olan yazma öncesi aşamada, öğrenci incelenen söz konusu masalla güdülenmiş olur. Propp masal analiz yönteminin de öğretilmesiyle yazacağı masalın taslağı oluşturulmuş olur. Artık öğrenci yazma işlemi için gerekli bilgilere sahiptir. Öğretmeni tarafından iyi bilgilendirilmiş ve metnini düzenleyecek metodu bilen ayrıca hangi konuda yazacağı hedefini de belirleyen özerk öğrenci kendinden emin bir şekilde yazma etkinliğini gerçekleştirir. Yeterince güdülenmiş ve hazırbulunuşluk düzeyi yüksek olan öğrencinin başarılı bir yazma süreci olur. Bu yazma süreci kelime hazinesinin gelişmesine, dilbilgisi yapılarının etkin kullanılmasına, eşanlı sözcüklerin kullanımına, noktalama işaretlerinin doğru kullanımına ve akıcı cümleler kurmaları gibi birçok becerinin gelişimine katkı sağlar. Ayrıca yapılandırmacı yaklaşımın da kabul ettiği analiz etme, problem çözme, düşünme, eleştirel bakış geliştirme, sentez ve yeniden üretme gibi yetiler, bu yazma sürecinde performansla dönüşmüş olur.

Vladimir Propp ve Masalın Biçimbilimi

Alman kökenli olan Vladimir Yakovleviç Propp (Petersburg, 1895- Leningrad, 1970) bir halkbilim uzmanıdır. Göstergibilim (semiyotik), budunbilim (etnoloji), halkbilim (folklor), anlatı çözümlemesi, vb. alanlarda önemli bir bilim insanıdır. St. Petersburg Üniversitesinde Slav Filolojisi bölümünü okumuştur. 1918'de öğrenimini tamamladıktan sonra çeşitli okullarda Rus ve Alman dili ve edebiyatında dersler vermiştir. Propp'un yayınlanan eserleri arasında: *Masalın Biçimbilimi* [Morfolojiya Skazki, Leningrad, 1. baskı 1928, 2. baskı 1969]; *Olağanüstü Masalların Tarihsel Kökenleri* [Leningrad, 1946]; *Rus Tarım Şenlikleri* [Leningrad, 1963] bulunmaktadır (Bars, 2014). Ayrıca Propp'un halkbilimle ilgili daha birçok yazısı yayımlanmıştır. Masal, metin çözümlenmesinde önemli yer tutan *Masalın Biçimbilimi* başta İngilizce, İtalyanca, Lehçe, Fransızca, Rumence, Macarca, Çekçe olmak üzere birçok dile çevrilmiştir. Türkçeye de 1978- 1982 yılları arasında çevrilmiştir. Çalışmamızda kaynakça olarak göstereceğimiz bu eser, Mehmet-Sema Rifat tarafından 2008 yılında, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınlarından, İstanbul baskısıdır.

Propp'un maksadı yüzlerce masala ortak olabilecek "işlevsel" birimleri bulup ortaya çıkarmak, yani halk masalının yapısını düzenleyen değişmez yasaları belirlemektir. Masal konusunda daha önce gerçekleştirilmiş çalışmalara ve yöntemlere getirdiği

eleştirilerden sonra kendi yöntemini açıklayarak işlevlerin saptanmasına girişen Propp'a göre (2011), "işlev kişinin eylemidir ama bu eylem de olay örgüsünün akışı içindeki anlamına göre belirlenmiştir. Diğer bir deyişle, kişilerin eylemleri masalların temel bölümleridir". Propp bu eylemleri, kişilerin her masalda sürekli değişebilen özelliklerinden soyutlayarak ele alır ve her eylemi, anlatının akışı içindeki yerini dikkate alarak belirler. Sonunda otuz bir işlev saptar. Kuşkusuz bütün masalarda bu işlevlerin tümüne rastlanmaz ama aradan bir ya da iki işlevin eksikliği (kimisi masalarda, bazı kesitlerin atlandığı, kısaltıldığı görülür), bu işlevlerin, masalların olay örgüsündeki ortaya çıkış düzeni (sırasını) sarmaz, değiştirmez. Kişiler farklı masalarda değişik özelliklerle donatılmışlardır, öz nitelikleri farklıdır ama yaptıkları eylemler temel yapılarıyla, işlevleriyle aynıdır. Propp'un *işlevler* diye adlandırdığı eylemler, masalların sürekli var olan öğelerdir. Kişiler ne olursa olsun, bu işlevlere rastlanır, anlatıyı oluşturan da bu işlevlerdir.

Bu genel anlatı süreci içinde yer alan işlevler belirtilen aynı sıralama içinde birbirini izlerken, Propp (2011)'a göre yedi kişinin (anlatı kişinin) eylem alanı içinde dağılım gösterir. Bunlar saldırganın (kötü kişinin) eylem alanı, başışçının (sağlayıcının) eylem alanı, yardımcının eylem alanı, prensesin (aranan kişi) ve babasının eylem alanı, gönderenin (görevlendirenin) eylem alanı, Kahraman'ın eylem alanı ve düzmece kahramanın eylem alanıdır.

Propp'un çalışmasının sonucunda ortaya biçimsel bir yapı çıkar yani masalların hem oluşturucu bölümleri açısından hem de bu bölümlerin kendi aralarında kurdukları bağıntılar açısından bir betimleme elde edilecektir. Kısaca Propp (2011: 22-27) işlevi şu şekilde belirtir:

1. Kişiler kim olursa olsun ve işlevler nasıl gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, masalın değişmez, sürekli öğeleri, kişilerin işlevleridir. İşlevler masalın temel oluşturucu bölümleridir.
2. Olağanüstü masalın içerdiği işlevlerin sayısı sınırlıdır.
3. İşlevlerin dizilişi her zaman aynıdır.
4. Bütün olağanüstü masallar yapıları açısından aynı tipe bağlanırlar.

Bu bölümde kişilerin otuz bir işlevini sıralayacağız. Masalın girişinde genellikle başlangıç durumu sunulur. Bu "başlangıç durumu bir işlev olarak değil, biçimbilimsel bir öğe olarak kabul edilir ve α simgesiyle gösterilir."

Vladimir Propp'un masalarda tespit ettiği 31 işlev ve simgeleri şu şekildedir (Propp, 2011: 28-65)

1. Aileden biri evden uzaklaşır. (Tanımı: uzaklaşma, simgesi β ile gösterilir.)
2. Kahraman bir yasakla karşılaşır. (Tanımı: yasaklama, simgesi γ ile gösterilir.)

- 3.Yasak çiğnenir. (Tanımı: yasağı çiğneme, simgesi δ ile gösterilir.).
- 4.Saldırgan bilgi edinmeye çalışır. (Tanımı: soruşturma, simgesi ε ile gösterilir.).
- 5.Saldırgan kurbanı ile ilgili bilgi toplar. (Tanımı: bilgi toplama, simgesi ζ ile gösterilir.).
- 6.Saldırgan kurbanını veya servetini ele geçirmek için onu aldatmayı dener. (Tanımı: aldatma, simgesi η ile gösterilir.).
- 7.Kurban aldanır ve istemeyerek düşmanına yardım etmiş olur. (Tanımı: suça katılma, simgesi θ ile gösterilir.)
- 8.Saldırgan aileden birine zarar verir. (Tanımı: kötülük, simgesi A ile gösterilir.)
- 8a.Aileden birinin bir eksiği vardır, aileden biri bir şeyi elde etmek ister. (Tanımı: eksiklik, simgesi α ile gösterilir.)
- 9.Kötülüğün ya da eksikliğin haberi yayılır; bir dilek ya da bir buyrukla kahramana başvurulur, kahraman gönderilir ya da gitmesine izin verilir. (Tanımı: aracılık, geçiş anı, simgesi B ile gösterilir.)
- 10.Arayıcı kahraman eyleme geçmeyi kabul eder ya da eyleme geçmeye karar verir. (Tanımı: karşıt eylemin başlangıcı, simgesi C ile gösterilir.).
- 11.Kahraman evinden ayrılır. (Tanımı: gidiş, simgesi \uparrow ile gösterilir.)
- 12.Kahraman büyülü bir nesneyi ya da yardımcıyı edinmesini sağlayan bir sınama, bir sorgulama, saldırı vb. ile karşılaşır. (Tanımı: bağışçının ilk işlevi, simgesi D ile gösterilir.)
- 13.Kahraman ileride kendisine bağışta bulunacak kişinin (bağışçının) eylemlerine tepki gösterir. (Tanımı: kahramanın tepkisi, simgesi E ile gösterilir.)
- 14.Büyülü nesne kahramana verilir. (Tanımı: büyülü nesnenin alınması, simgesi F ile gösterilir.)
- 15.Kahraman aradığı nesnenin bulunduğu yere ulaştırılır, kendisine kılavuzluk edilir ya da yol gösterilir. (Tanımı: İki krallık arasında yolculuk, bir kılavuz eşliğinde yolculuk, simgesi G ile gösterilir.)
- 16.Kahraman ve saldırgan bir çatışmada karşı karşıya gelir. (Tanımı: çatışma, simgesi H ile gösterilir.)
- 17.Kahraman özel bir işaret edinir. (Tanımı: özel işaret, simgesi I ile gösterilir.)
- 18.Saldırgan yenik düşer. (Tanımı: zafer, simgesi J ile gösterilir.)^[1]_{SEP}
- 19.Başlangıçtaki kötülük giderilir ya da eksiklik karşılanır. (Tanımı: giderme, simgesi K ile gösterilir.)
- 20.Kahraman geri döner. (Tanımı: geri dönüş, simgesi \downarrow ile gösterilir.)^[1]_{SEP}
- 21.Kahraman izlenir. (Tanımı: izleme, simgesi Pr ile gösterilir.)
- 22.Kahramanın yardımına koşulur. (Tanımı: yardım, simgesi Rs ile gösterilir.)
- 23.Kahraman kimliğini gizleyerek, kendi evine ya da başka bir ülkeye varır.

- (Tanımı: kimliği gizleyerek gelme, simgesi O ile gösterilir.)
- 24.Düzmece bir kahraman asılsız savlar ileri sürer. (Tanımı: asılsız savlar, simgesi L ile gösterilir.)
- 25.Kahramana güç bir iş önerilir. (Tanımı: güç iş, simgesi M ile gösterilir.)
- 26.Güç iş yerine getirilir. (Tanımı: güç işi yerine getirme, simgesi N ile gösterilir.)
- 27.Kahraman tanınır. (Tanımı: tanı(n)ma, simgesi Q ile gösterilir.)
- 28.Düzmece kahramanın, saldırganın ya da kötünün gerçek kimliği ortaya çıkar. (Tanımı: ortaya çıkarma, simgesi Ex ile gösterilir.)
- 29.Kahraman yeni bir görünüm kazanır. (Tanımı: biçim değiştirme, simgesi T ile gösterilir.)
- 30.Düzmece kahraman ya da saldırgan cezalandırılır. (Tanımı: cezalandırma, simgesi U ile gösterilir.)
- 31.Kahraman evlenir ve tahta çıkar. (Tanımı: evlenme, simgesi W^o ile gösterilir.)

Masal böylece son bulur. Bazen masal kahramanlarının sınıflandırmaya uymadığı durumlar da olur. Bu anlaşılmaz öğeler Y ile belirtilir. İşlevlerin sayısı sınır olsa da her işlevin kendinden önceki işleyle mantıksal ve estetiksel bağı olduğu görülür ve hiçbir işlev öbürünü dışlamaz (Bars, 2014: 6).

Masalın işlevler arasında bağlantıyı sağlayan birkaç yardımcı ögesi daha vardır. İşlevler masalın temel öğelerini, olayı oluşturan öğeleri simgeler. Ayrıca, olay örgüsünün akışını belirlememekle birlikte büyük önem taşıyan başka öğeler de vardır. Olayın akışı içinde bir işlevi öbürüne bağlayan bilgiler dizgesi vardır. Benzer bağlantı öğelerine bazı üçlemelerde de rastlanır. Nitelik verici bazı özel ayrıntılar üçlenebileceği gibi (ejderhanın üç başı), bazı ilaveler, bazı işlev ikilikleri (izleme-yardım), bazı işlev kümeleri ya da bazı kesitlerin tümü üçlenebilir. Yineleme eşit olabileceği gibi (üç iş, üç yıl hizmet) giderek de gelişebilir (üçüncü iş en güçtür, üçüncü çatışma en korkunçtur) ya da iki kez olumsuz olumsuz bir sonuç, üçüncü kez de olumlu bir sonuç içerebilir (Propp: 2011, 71-74). Masal analizinde sıklıkla başvurulan yöntem Vladimir Propp'un *Masalın Biçimbilimi* adlı kitabında yer verdiği yöntemler bütünüdür.

Yöntem

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada Fransız şair La Fontaine'in masallarından *Talihi Aramaya Gidenle Evinde Bekleyen* masalı Propp'un belirlediği masalın işlevleri metodu göre

incelenmiştir. Uygulamalı olarak analiz edilen bu masal örneğinden yola çıkarak öğrencilerden kurama göre benzer şekilde masal yazmaları istenmiştir. Bu bağlamda masalın yabancı dil öğretiminde yazma becerisine katkısı ele alınmıştır. Söz konusu masalla ilgili literatürde böyle çalışmalar bulunmamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada Vladimir Propp'un geliştirdiği "yapısal çözümleme yöntemi"ne göre içerik çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Weber (1989) içerik çözümleme yöntemini, anlatı metinlerden elde edilen içeriğin bazı işlemlerden geçirilerek yorumlanması şeklinde ifade eder. Krippendorf (1980) ise içerik çözümleme tekniğini, metinlerden elde edilen içeriğe dayalı sonuçlar yorumlar.

Talihi Aramaya Gidenle Evinde Bekleyen Masalının Propp Metodu ile Analizi

Bu çalışma, Sabahattin Eyüboğlu'nun (2012, Kültür yayınları) çevirisinden yapılmıştır. Masalın başlangıcında, talihin peşinden koşmanın yersiz olduğuyla ilgili nasihat niteliğinde açıklama yapılır. Sonrasında masalla bu durum örneklendirilir. Analiz yapacağımız kısım sadece masalın anlatılmaya başlandığı bölümü kapsamaktadır. İnceleyeceğimiz masal EK-1'de verilmiştir.

Masalın Analizi

1. "İki dost varmış bir memlekette, halleri vakitleri oldukça yerinde." (Başlangıç durumu, simgesi α)
2. "Gel gidelim seninle buralardan." Dostun birini uzaklaşması. (Tanımı: uzaklaşma, simgesi β)
3. "Gidip başka yerde arayalım talihimizi." (Tanımı: eksiklik, simgesi α)
4. "Ben kendi yurdumdan, kendi talihimden daha iyisini özlemiyorum ki. Sen git rahat ettir rahatsız gönlünü; ben yatar uyurum güzel güzel, beklerken buralara döneceğin günü." (Tanımı: aracılık, geçiş anı, simgesi B)
5. "Bizim tutkulu ya da açgözlü kahraman, çıkmış yola hemen. Kahraman evden yola çıkar." (Tanımı: aracılık, geçiş anı, simgesi B³)
6. "Ertesi sabah vardığı yer, en çok uğradığı söylenen yermiş, nereye estireceği bilinmez Tanrıçanın; sizin anlayacağınız, saraya gelmiş." (Tanımı: karşıt eylemin başlangıcı, simgesi C, ve gidiş, simgesi \uparrow)
7. "Ve kalmış orda uzunca bir süre; kralın yatma kalkma törenlerine, yani en verimlilerine, katılmış; katıldığıyla da kalmamış hepsine." (Tanımı: bağışçının ilk işlevi, simgesi D¹)
8. "-Nasıl iş bu? demiş; kalkıp gitmeli burdan." (Tanımı:kahramanın tepkisi, simgesi E¹)
9. "Gerçi talih uğramıyor değil buraya; bir gün şuna yüz veriyor bir gün buna; benim yüzüme bile bakmıyor nedense. Ama söylemişlerdi bana: Kraldan, hoş

görmezmiş her zaman, saraylıların yükselme tutkuları.” (Bağlantıyı sağlayan öge, simgesi §)

10. “Siz sarayınızda hoşça kalın Saraylı Baylar; hayaller kuradurun sonuna kadar. Biz açalım yelkenleri Moğolistan’a: Talih’in tapınakları varmış Surata’da.” (Tanımı: İki krallık arasında yolculuk, simgesi G²)

11. “Böyle demiş, der demez de binmiş gemiye.” (Tanımı: karşıt eylemin (yeniden) başlangıcı, simgesi C ↑)

12. “Bir söz vardır yüreği tunçtan olmak diye:, elmastan da sertmiş ki bizimkinin yüreği, göze almış böyle bir seferi, meydan okumuş ilkin dipsiz denizlere. Kaç kez aramış köyünü bu yolculukta, ölümle burun buruna gelerek, korsanlar, rüzgârlar, ıssız kayalar önünde. Sen git, ölümü bu uzak kıyılarda ara, evinde aramış da bulamamışsın gibi. Neyse Ada'm varmış sonunda Moğolistan'a.” (Bağlantıyı sağlayan öge, simgesi §)

13. “Meğer talih o günlerde altınlarını, Japonya’da saçmaya girmişmiş. Bizimki de ver elini Japonya demiş.” (Tanımı: İki krallık arasında yolculuk, simgesi G²) ve C ↑ ayrıca Üçleme.

14. “Denizler gezdirmekten yorulmuş adamı;, bütün bu gezilerden eline geçen de, vahşilerin verdiği şu öğüt olmuş:” Doğadan ders al, kendi yurdunda kal.”, Moğolistan'da da bulamadığını, Japonya’da da bulamayınca, pişman olmuş uzun sözün kısası, köyünden ayrıldığına boşu boşuna.” (Bağlantıyı sağlayan öge, simgesi §)

15. “Bırakmış nankör denizleri, dönmüş yurduna.” (Tanımı: geri dönüş, simgesi ↓)

16. “Damını, bacasını görünce uzaktan, ağlamış sevincinden ve demiş ki:- Ne mutlu kendi yurdunda yaşayana: İsteklerine gem vurmasını bilir; lafını duyar yalnız sarayın, denizlerin, Ve, ey Talih, bütün saltanatını senin; sen ki kamaştırıp gözlerimizi, şanlar şerefler, mallar mülklerle, yollarsın dünyanın öbür ucuna bizi. Zor kımıldarım yerimden bundan böyle.” (Bağlantıyı sağlayan öge, simgesi §)

17. “Adam bunları düşünürken, Ve Talih’le bütün ilişkilerini kesmişken, bir de bakmış oturuyor o zalim Tanrıça, mışıl mışıl uyuyan dostunun kapısında.” (Tanımı: giderme, simgesi K⁴) ve (A simgesi: olay eksiklik ya da kötülükle bir bütün oluşturur.)

Anlatının şemasını şu şekilde gösterebiliriz:

$\alpha \beta \alpha B B^3 C \uparrow D^1 E^1 \S G^2 C \uparrow \S G^2 C \uparrow \S \downarrow \S K^4 A$

Masalın kendi içinde mantıksal bir bağı olduğu ve hiçbir işlevin diğerini dışlamadığı görülmektedir.

Masalın diğer bir yardımcı ögesi olan üçlemeye burada rastlanır. Kahramanın talihin peşinden üç defa gitmesi, üç farklı mekânda araması üçlemeye örnek gösterilebilir. Talihi aramak için evinden çıkıyor ve öncelikle saraya, kralın yanına gidiyor.

Sonrasında burada aradığını bulamayınca Moğolistan'a hareket ediyor. Son olarak talihin Japonya'ya gittiğini öğrenince bir umutla yönünü oraya çeviriyor. Fakat orada da istediğini bulamayınca kendi evine dönüyor. Ve de peşinden koştuğu talihi kendi yurdunda arkadaşının yanında buluyor.

Sonuç

Yazılı edebi tür olan masal, gerek ana dilde gerekse yabancı dilde yüzyıllardır herkesin hayatının bir parçası olmuştur. Bülbül (2008)'ün ifade ettiği gibi öğrenenin soyut dünyasını zenginleştiren, onun düşünce hareketine olumlu katkılar sağlayan yazınsal metinler, dili kullanarak yeni anlam tabakaları ve farklı imgeler oluşturarak yeni ifade zenginlikleri oluşturmasıyla, insanda derin kazanımlar sağlamasıyla öğrenenin yabancı dil öğreniminde en vazgeçilmez materyallerdir. Bu bağlamda masal özellikle yabancı dil öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Bu çalışmada masalın yabancı dil öğrenimindeki yeri ve önemi konusunda La Fontaine'in *Talihi Aramaya Gidenle Evinde Bekleyen* masalı V. Propp'un metodu çerçevesinde incelenmiştir. Propp'un masalın biçimiyle ilgili sunduğu saptamalara bu anlatıda rastlamak mümkün olmuştur. Masalarda işlevlerin tümü bir bütün halinde bulunmasa da işlev sayısı kaç olursa olsun, işlevin sırasının değişmediği görülmektedir. Elbette masalların hepsinde bu söz konusu işlevlerin tümüyle karşılaşmak mümkün olmayabilir fakat aradan birkaç işlevin eksikliği, bu işlevlerin, masalların olay örgüsündeki var olma düzenini sarmaz, değişiklik meydana getirmez. Her işlevin kendinden önceki işlevle estetiksel ve mantıksal bağ vardır. Propp'un masal çözümlemesinde geliştirdiği şema, tüm masallara uygulanabilen bir ölçü birimi olarak kabul edilir.

Bu çalışmanın amacı olan masalın yazma becerilerine katkısını ortaya koymak için derinlemesine yapılan bu yapılandırıcı ve yönlendirici analizden sonra öğrencilerden Propp masal şemasına göre masal yazmaları istenir. Böylece, yabancı dili etkili ve doğru bir şekilde öğrenme fırsatı sunan yazma sürecinde güdülenmiş ve hazırbulunuşluğu yüksek olan özerk öğrenci başarılı bir yaratıcı yazma eylemi gerçekleştirir. Bu yazma süreci dil becerilerinin gelişime katkı sağladığı gibi kültür öğrenimine, kelime hazinesinin gelişmesine, dilbilgisi yapılarının etkin kullanılmasına, eşanlı sözcüklerin kullanımına, noktalama işaretlerinin doğru kullanımına ve akıcı cümleler kullanma gibi birçok becerinin gelişimine katkı sağlar. Ayrıca yapılandırmacı yaklaşımın da kabul ettiği analiz etme, problem çözme, düşünme, eleştirel bakış geliştirme, sentez ve yeniden üretme gibi yetiler, yazma sürecinde performansla dönüşmüş olur. Sonuç olarak masalın yabancı dil öğreniminde kullanılması, yazma becerisinde üstbilişsel düzeyde bir öğrenimin gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır.

Kaynaklar

TOBİDER

International Journal of Social Sciences

Volume 8/4 2024 p. 467-479

- Bettelheim, B. (1998). *Satujen lumous: merkitys ja arvo*. Juva.
- Bars, M.E. (2014). *Vladimir Propp'un Biçimbilimsel Yaklaşımı Çerçevesinde "Basat Tepegözi Öldürdüğü Boy" Üzerine Bir İnceleme*. Turkish Studies, Volume 9/3 Winter, 257-269, Ankara.
- Brumfit, C.J. & Carter, R.A. (1986). *Literature and language teaching*. Oxford:Oxford University Press.
- Bülbül, M. (2008). *Karşılaştırmalı Edebiyat Çalışmalarının Yabancı Dil Eğitime Katkısına Yönelik Bir Uygulama*. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi.17, 254-270.
- Collie, J., & Slater, S. (1991). *Literature in the language classroom*. (5th ed.). Glasgow: Cambridge University Press.
- Çıblak, N. (2005). *V. Propp'un Masal Çözümleme Metodu*. Türk Dili, 638, 127-140.
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çocuk Edebiyatı*, (Editör: Zeliha Güneş), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No: 765.
- Erdal K., Gökmen A. (2010). *Çocuklara Verdiği Dersler Açısından La Fontaine'in Fablları*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volume 3/10 Winter.
- Kantarcıoğlu, S. (1991). *Eğitimde Masalın Yeri*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi 169, İstanbul.
- Kılıç, E. G. (2018). *Farklı Yüzyıllar Aynı Biçimler: V. Propp'un İşlevsel Yaklaşımı Çerçevesinde Alacakaranlık Film Serisi Üzerine Bir Çözümleme ve Kitle Kültürü Sineması Eleştirisi*. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Araştırmaları Dergisi, 4(3), 467 – 482.
- Krippendorff, K. (1980). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Beverly Hills Calif: Sage Publications.
- La Fontaine (2012). *Bütün Masallar*, Çev. : Sabahattin Eyüboğlu. Cem Yayınevi, İstanbul.
- Oster, J. (1989). *Seeing with different eyes: Another view of literature in the ESL Class*. TESOL Quarterly, 23, 85-103.
- Polat, T. (1993). *Yazınsal Metninler ve Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretimi*. İstanbul: Alman Dili Edebiyatı Dergisi, Sayı 8.
- Propp, V. (2011). *Masalın Biçimbilimi*. (Çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (1973). *Gümüşhane Masalları*. Sevinç, Ankara.
- TDK. (1977). *Türk Dil Kurumu Resimli Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınevi, Ankara.
- Temel, S. (2005). *Propp Metodu ve Bir Karagöz Metnine Uygulanması*. Atatürk
-

Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, 8.85-106.

Weber, R. (1990). *Basic content analysis (2nd Edition)*. Thousand Oaks, United States: Sage Publications.

Yiğit, M. ve Kandemir, G. İ. (2021). *Vladimir Propp'un yapısal çözümleme yöntemine göre Eflatun Cem Güney'in Gülen Nar ile Ağlayan Ayva Masalı'nın incelenmesi*. International Journal of Language Academy, 9 (4), 306-321.

Yiğit, S. (2018). *Lâmi'î'nin Vâmık u Azrâ Mesnevîsinin Vladimir Propp'un Masal Çözümleme Metoduna Göre İncelenmesi*. Meczua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 3(6), 76-95.

Ylönen, H. (2000). *Loihditut linnut: satujen merkitys lapselle*. Helsinki.

Zariç, M. (2013). *Vladimir Propp'un İşlevler ve Eylem Alanları Modeli Açısından Yaşar Kemal'in Ağrıdaki Efsanesi Romanı*. Hece, 195, 108-117.